

ВЪПРОС № 48:

**48. АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС –
ПРЕДМЕТ, ОБХВАТ, ПРИНЦИПИ, УЧАСТНИЦИ,
СУБЕКТИ, СТРАНИ, ДОКАЗВАНЕ**

LAWN 302 Административно право и административен процес

ПЛАН

- 1. Понятие за административнонаказателен процес.
- 2. Предмет на административнонаказателния процес.
- 3. Обхват на административнонаказателния процес.
- 4. Разграничение от други правни институти.
- 5. Принципи на административнонаказателния процес.
- 6. Участници, субекти, страни на административнонаказателния процес.
- 7. Доказване, доказателства и доказателствени средства.

АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Закон за административните нарушения и наказания

ПОНЯТИЕ ЗА АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС

- **Административнонаказателният процес** е съвкупност от процесуалноправни норми, с помощта на които се издирва обективната истина, свързана с установяването на административно нарушение, налагането на справедливо административно наказание, разрешаването по съдебен ред на административнонаказателен спор, изпълнението на законосъобразен и обоснован юридически правораздавателен акт, с който е наложено, потвърдено или изменено административното наказание или упражняването на извънреден контрол върху наложеното наказание.

ПОНЯТИЕ ЗА АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС

- Понятието за административнонаказателен процес се разглежда в широк смисъл и като такава съдържа различни производства. В цялост административнонаказателният процес включва пет основни етапа (фази):
 - - констатиране на административно нарушение със съставянето на акт за установяване на административно нарушение (АУАН);
 - - налагане на административно наказание с наказателно постановление;
 - - оспорване на наказанието пред първата съдебна инстанция;
 - - оспорване на съдебното решение пред втора (касационна) инстанция;
 - - процесуален ред за изпълнение на административното наказание.

ПОНЯТИЕ ЗА АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛЕН ПРОЦЕС

- Фазата на издаването на акт за установяване на административно нарушение е първата и задължителна фаза за задвижване на административнонаказателния процес по издаване на наказателно постановление.
- Етапът по издаване на наказателно постановление е втора, незадължителна, санкционна фаза от производството по налагане на административно наказание, основен и необходим стадий от административнонаказателния процес.
- Етапът на оспорване на акта пред районен съд е контролната евентуална (незадължителна, възможна) фаза от административнонаказателния процес. Дали административнонаказателният процес ще премине през спорно производство (спорните производства) зависи от волята на адресата на наказателното постановление, за който този юридически акт е неблагоприятен, и се засягат негови права, свободи и законни интереси.
- Стадият на изпълнението на административния акт е задължителна фаза от административнонаказателния процес, с която той приключва.

ФАЗИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

издаване на акт за
установяване на
административно
нарушение
(задължителен
стадий)

оспорване пред съд -
районен и
административен
(незадължителен
стадий)

налагане на
административно
наказание
(незадължителен
стадий)

изпълнение на
наказателно
постановление
или съдебно
решение
(задължителен
стадий)

НОРМАТИВНИ ИЗТОЧНИЦИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 1. Нормативната уредба на административнонаказателния процес се съдържа в Закона за административните нарушения и наказания (ЗАНН).
- 2. От значение е специален закон или указ, съдържащ процесуални правила, уреждащи специфични характеристики на административнонаказателния процес (АПК, Кодекс на труда, Закон за акцизите и данъчните складове, Закон за движението по пътищата, Закон за митниците, Закон за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия, Закон за опазване на селскостопанското имущество, Указ № 904 от 28.12.1963 г. за борба с дребното хулиганство).
- 3. В последната категория източници на административнонаказателното процесуално право могат да се посочат нормативните актове, които уреждат административния и наказателния процес.
- 4. Решението на първоинстанционния (районен) съд подлежи на касационно обжалване пред административния съд по реда на глава дванадесета (касационно производство) от *Административнопроцесуалния кодекс*. Решението подлежи на касационно обжалване на основанията, предвидени в *Наказателно-процесуалния кодекс* (чл. 63в от ЗАНН). Доколкото в ЗАНН няма особени правила за призоваване и връчване на призовки и съобщения, извършване на опис и изземване на вещи, определяне разноски на свидетели и възнаграждения на вещи лица, изчисляване на срокове, както и за производството пред съда по разглеждане на жалби срещу наказателни постановления, на касационни жалби пред административния съд и предложения за възобновяване, се прилагат разпоредбите на *Наказателно-процесуалния кодекс* (чл. 84 от ЗАНН).

ОБХВАТ НА АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- Действие на ЗАНН в пространството
- Законът за административните нарушения и наказания и другите закони и укази, в които са предвидени административни наказания, се прилагат за всички административни нарушения, извършени на *територията на Република България*, на български кораб или самолет и по отношение на български граждани, извършили административни нарушения в *чужбина* (български дипломатически и консулски представителства, културни институти, търговски представителства), наказуеми по българските закони, ако засягат интересите на нашата държава (чл. 4 от ЗАНН).

ОБХВАТ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- Действие на ЗАНН спрямо лицата
- Законът за административните нарушения и наказания и другите закони и укази, в които са предвидени административни наказания, се прилагат за всички административни нарушения, извършени на територията на Република България, на български кораб или самолет и *по отношение на български граждани, извършили административни нарушения в чужбина, наказуеми по българските закони, ако засягат интересите на нашата държава (чл. 4 от ЗАНН)*. Въпросът за отговорността на чужденци, които се ползват с имунитет по отношение на административнонаказателната юрисдикция на Република България, се решава съобразно приетите от нея норми на международното право (чл. 5 от ЗАНН).
- Законът се прилага спрямо *пълнолетните* лица, навършили 18 години, които са извършили административни нарушения в състояние на вменяемост, *непълнолетните, навършили 16 години, но ненавършили 18 години, когато са могли да разбират свойството и значението на извършеното нарушение и да ръководят постъпките си*. За административни нарушения, извършени от малолетни, непълнолетни на възраст от 14 до 16 години и поставени под пълно запрещение, отговарят съответно *родителите, попечителите или настойниците, които съзнателно са допуснали извършването им*.

ОБХВАТ НА АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- Действие на ЗАНН по време
- Въпросът за действието на ЗАНН по време е уреден в чл. 3. За всяко административно нарушение се прилага нормативният акт, който е бил в сила по време на извършването му (чл. 3, ал. 1). Изключение от това правило налага ал. 2 от чл. 3 от ЗАНН, който предвижда, че ако до влизане в сила на наказателното постановление последват различни нормативни разпоредби, прилага се онази от тях, която е поблагоприятна за нарушителя. Ако съгласно действащия закон извършеното деяние не се счита за нарушение и за осъществяването му не е предвидено налагане и изтърпяване на административно-наказателна отговорност, то това изменение на закона е в полза на административно-наказаното лице и следва да намери приложение, като лицето не следва да носи административно-наказателна отговорност. Визираната в чл. 3, ал. 1 и 2 от ЗАНН хипотеза цели защита правата и интересите на лицата. С отпадане на деянието като нарушение, законодателят е презюмирал, че такива деяния са с ниска обществена опасност, поради което същите не се квалифицират като административни нарушения.

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНОКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- **Принципите на административнонаказателния процес** са основни начала, въз основа на които се регулира правораздавателна дейност на административнонаказателните органи по повод издаването, контрола и изпълнението на наказателни постановления.
- Принципите на административнонаказателния процес са две категории:
 - а) *основни* – законност, равенство на гражданите пред закона, право на защита, търсене на обективната истина, състезателност, български език, невинност до доказване на противното и др.;
 - б) *допълнителни* – служебно начало, публичност, устност и непосредственост, оценка на доказателствата по вътрешно убеждение, двуинстанционност на съдебното производство и др.
- Хрусанов, Д. *Административно право и административен процес: наръчник*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2012, 74-75.

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 1. Принцип на законност
- Налагането на административни наказания следва да се осъществява при спазване на материалноправните и процесуалноправните разпоредби на закона.

- 2. Non bis in idem
- Никой не може да бъде наказан повторно за административно нарушение, за което е бил вече наказан с влязло в сила наказателно постановление или решение на съда (чл. 17 от ЗАНН).

- 3. Принцип на законоустановеност на наказанията
- Само предвидените в закона административни наказания могат да се прилагат при упражняване на административната принуда от административнонаказателните юрисдикции. Видовете административни наказания в ЗАНН са посочени изчерпателно в чл. 13 от ЗАНН, както и в чл. 20 и чл. 21 от ЗАНН.

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 4. Принцип на невинност
- Презумпцията за невинност е правен принцип закрепен в чл. 31, ал. 3 от Конституцията на Република България. В административнонаказателния процес на Република България действа презумпцията за невинност на лицето, посочено в съответния акт за констатирано административно нарушение, и нарушението следва да бъде доказано по несъмнен начин, а не – да се предполага извършването му. Тежестта на доказване на извършеното нарушение лежи върху органа, който е издал наказателното постановление. Той е длъжен да докаже, че е извършено административно нарушение и че е извършено от определено лице.

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНО НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 5. Принцип на равенство на гражданите пред закона
- Този принцип е проекция на конституционния принцип за равенство на гражданите пред закона (чл. 6 от КРБ). За разлика от наказателния процес, правото на защита в административната процедура не е регламентирана така детайлно и извода е верен, защото е преодолян един от основните принципи в наказателната такава, а именно състезателността. Този процес се развива в една задължителна фаза, в която функциите по ръководство и решаване и функцията по обвинение се упражняват от органи на самата администрация. За да бъде преодоляна тази липса на зависимост на административно наказващият орган, в ЗАНН са намерили място специфични норми, гарантиращи засилена защита на подлежащите на административно наказание лица, като същевременно са предвидени и съответните гаранции защитата да не осуетява процеса: безусловното им лично участие в административно наказателния процес, тъй като чл. 40, ал. 1 от ЗАНН въвежда принципа актът да се съставя в присъствието на нарушителя; а в съдебното производство по обжалване на наказателни постановления пред районните съдилища са приложими принципите и нормите на НПК: принципите на състезателност, непосредственост и разкриване на обективната истина, съдът е бил длъжен да проведе съдебното следствие по начин, който осигурява обективно, всестранно и пълно изясняване на всички обстоятелства, включени в предмета на доказване по конкретното дело, при точното съблюдаване на процесуалните правила относно събиране, проверка и анализ на доказателствената съвкупност, като предостави равни права на страните в процеса.

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 6. Принцип на право на защита
- По отношение на физическите лица този принцип също е проекция на конституционния принцип всеки гражданин да има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси (чл. 56, изр. 1 от КРБ). На нарушителя и на другите лица, които участват в административнонаказателното производство, се предоставят всички процесуални средства, необходими за защита на техните права и законни интереси. Правото на защита следва да бъде гарантирано във всички стадии на производството.
- 7. Принцип на търсене на обективната истина
- Разкриването на обективната истина винаги се е свързвало със задължение за съда да вземе мерки, вкл. служебно, за издирване и събиране на доказателствата с оглед постигане целта на нормата – установяване на обективната истина. Доколкото в ЗАНН няма предвидени специални правила за производството пред съда по разглеждане на жалби срещу наказателното постановление, от препращането на чл. 84 от ЗАНН следва да се прилагат изцяло разпоредбите на НПК. АНО или районният съд в пределите на своята компетентност са длъжни да вземат всички мерки, за да осигурят разкриването на обективната истина: следва да събере всички относими, допустими и необходими за изясняване на обективната истина доказателства. Съдът е длъжен да проведе съдебното следствие по начин, който осигурява обективно, всестранно и пълно изясняване на всички обстоятелства, включени в предмета на доказване по конкретното дело, при точното съблюдаване на процесуалните правила относно събиране, проверка и анализ на доказателствената съвкупност.

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 8. Принцип на състезателност
- Принципът на състезателността е пряко свързан с принципа на равенството. Той се изявява, когато и на двете страни е дадена еднаква възможност да упражнят процесуалните си права. Това се отнася в еднаква степен както до фазата на установяване на административното нарушение и издаване на наказателното постановление, но и на съдебната контролна фаза по проверка законосъобразността и обосноваността на наказателното постановление.
- 9. Принцип на служебното начало
- В наказателното и административнонаказателното производство е залегнал принципът на служебното начало. Принципите на *обективната истина* и *служебното начало* в процеса налагат съдът да основе констатациите си за всеки факт върху наличните доказателства, без значение дали те са представени от страната, чиято е доказателствената тежест относно този факт, от противната страна по спора, или са издирени служебно от съда. Въпросът за доказателствената тежест се свежда до последиците от недоказването. Съдът следва да събере всички посочени от страните доказателствени средства по предвидените в НПК способности с цел разкриване на обективната истина. В случай, че съдът е преценил, че соченото доказателствено средство няма да допринесе за изясняване на относими към казуса факти и обстоятелства, последният следва да откаже последното мотивирано. При всички случаи обаче *съдът дължи произнасяне по направените доказателствени искания на страните.*

ПРИНЦИПИ НА АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- 10. Принцип на публичност, устност и непосредственост
- Заседанията на съда са *публични* (чл. 20 от НПК). Административнонаказателното производство се извършва *устно* (чл. 19 от НПК). Административнонаказващият орган и съдът основават решенията си върху доказателствени материали, които те събират и проверяват лично (чл. 18 от НПК). Произнасянето на съда се предшества от проведено съдебно следствие след призоваване на страните и събиране на относимите доказателствени средства, които процесуални действия се провеждат винаги в открито съдебно заседание, при спазване принципите за разкриване на обективната истина по чл. 13 от НПК, непосредственост и устност по чл. 18 и 19 от НПК.
- 11. Принцип на оценка на доказателствата по вътрешно убеждение
- Принципът на обективната истина, формулиран в чл. 13 от НПК, с който е свързан принципът за оценка на доказателствените материали по вътрешно убеждение, основано на обективно, всестранно и пълно изследване на всички обстоятелства по делото (чл. 14 от НПК), приложими съгласно препращащата норма на чл. 84 от ЗАНН. Съгласно чл. 14 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), съдът взема решенията си по вътрешно убеждение, основано на обективно, всестранно и пълно изследване на всички обстоятелства по делото, като се ръководи от закона; доказателствата и средствата за тяхното установяване не могат да имат предварително определена сила.

УЧАСТНИЦИ, СУБЕКТИ, СТРАНИ В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- *Участници в административнонаказателния процес* са лицата, които имат определена роля и по някакъв повод участват в решаването на спор от административнонаказателен характер. Това са:
 - - нарушителят (чл. 40 от ЗАНН);
 - - свидетелите, които са присъствували при извършване на нарушението (чл. 40 от ЗАНН);
 - - свидетелите (поемни лица), които са присъствували при установяване на нарушението (чл. 40 от ЗАНН);
 - - двама други свидетели (чл. 40 от ЗАНН);
 - - поискалият обезщетение, т. е. гражданският ищец (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - прокурорът (чл. 59, ал. 2 и чл. 62 от ЗАНН);
 - - собственикът на вещите, с които е извършено разпореждане или са отнети в полза на държавата, ако не е нарушител (чл. 61, ал. 1 от ЗАНН);
 - - наказващият орган (чл. 53 от ЗАНН);
 - - учреждението или организацията, чийто орган е издал електронния фиш (чл. 61, ал. 1 от ЗАНН);
 - - съдът (чл. 61, ал. 1 от ЗАНН);
 - - представителите и защитниците на нарушителя;
 - - представител на административнонаказващия орган.

УЧАСТНИЦИ, СУБЕКТИ, СТРАНИ В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- *Субекти в административнонаказателния процес са онези участници в него, които могат самостоятелно да стартират, придвижат или прекратят административнонаказателния процес. Това са двете спорещи страни и решаващият спора орган:*
 - - нарушителят (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - поискалият обезщетение (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - прокурорът (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - административнонаказващият орган (чл. 53 от ЗАНН);
 - - районният съд (чл. 63, ал. 1 и чл. 63в от ЗАНН);
 - - административният съд (чл. 63в от ЗАНН).

УЧАСТНИЦИ, СУБЕКТИ, СТРАНИ В АДМИНИСТРАТИВНОНАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС

- *Страни в административнонаказателния процес* са онези субекти на административнонаказателния процес, които защитават права, свободи и законни интереси:
 - - нарушителят (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - поискалият обезщетение (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - прокурорът (чл. 59, ал. 2 от ЗАНН);
 - - административнонаказващият орган (чл. 61, ал. 1 от ЗАНН).

ДОКАЗВАНЕ, ДОКАЗАТЕЛСТВА, ДОКАЗАТЕЛСТВЕНИ СРЕДСТВА

- **Доказването в административнонаказателния процес** е дейност по издирване и установяване на правно значимите факти, които биха допринесли за изясняването и правилното решаване на въпроса, предмет на процеса.
- **Доказателства** са фактите, които имат значение за решаването на въпроса, предмет на процеса, и са установени по нормативно предписания ред.
- **Доказателствени средства** са способите, чрез които се събират доказателствата.

ДОКАЗВАНЕ, ДОКАЗАТЕЛСТВА, ДОКАЗАТЕЛСТВЕНИ СРЕДСТВА

- Доказателства в административнонаказателния процес са:
- - свидетели (чл. 40, ал. 1 от ЗАНН);
- - писмени доказателства (чл. 40, ал. 4 от ЗАНН) и
- - веществени доказателства (чл. 41 от ЗАНН);
- - заключение на вещо лице (чл. 84 от ЗАНН);
- - обясненията или възраженията на нарушителя (чл. 42, т. 8 от ЗАНН);
- - огледи, претърсвания и изземвания (чл. 41 и чл. 84 от ЗАНН);
- - акт за установяване на административно нарушение – доказателствено средство за установяване на фактите, указани в него (чл. 42 от ЗАНН);
- - допълнителна проверка (чл. 52, ал. 4 от ЗАНН);
- - сведения за личността на нарушителя (чл. 3, ал. 1 от Указ № 904 от 28.12.1963 г. за борба с дребното хулиганство);
- - видеозаписи и/или фотоснимки, направени при провеждането на спортното мероприятие (чл. 29 от Закона за опазване на обществения ред при провеждането на спортни мероприятия, ЗООРПСМ);
- - справка от Единния автоматизиран регистър на МВР по местоизвършването на противообществената проява (спортно хулиганство) и други материали, които биха могли да послужат като доказателства (чл. 27, т. 3-4 от ЗООРПСМ).